

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

α ραψωδία , στ. 1-25

Συνέλευση των θεών. Συμβουλές της Αθηνάς προς τον Τηλέμαχο. Το φαγοπότι των μνηστήρων.

α,στ.1-13: Το κυρίως προοίμιο (εισαγωγή)

«Τον άντρα, Μούσα, τον πολύτροπο να μου ανιστορήσεις,...». Έτσι αρχίζει ο ποιητής το έργο του. Ζητά δηλαδή από τη Μούσα (Καλλιόπη, προστάτιδα της επικής ποίησης) να του πει την ιστορία του Οδυσσέα.

Γιατί άραγε ο ποιητής ζητά τη βοήθεια, τη φώτιση της Μούσας;

Έτσι συνήθιζαν οι αοιδοί και οι ραψωδοί να αρχίζουν το ποίημα τους.

Επειδή το έργο τους ήταν δύσκολο, χρειάζονταν μνήμη και γνώση που μόνο η Μούσα μπορούσε να τους δώσει.

Ποιες είναι οι Μούσες; Είναι εννέα κόρες του Δία και της Μνημοσύνης, της μνημονικής ικανότητας. Η Κλειώ, προστάτιδα της Ιστορίας. Η Μελπομένη της τραγωδίας. Η Ευτέρπη της μουσικής. Η Ερατώ της λυρικής ποίησης. Η Τερψιχόρη του χορού. Η Ουρανία της αστρονομίας. Η Θάλεια της κωμωδίας. Η Πολύμνια της θρησκευτικής ποίησης και η Καλλιόπη της επικής ποίησης.

Ο Όμηρος δεν παρουσιάζει τον πρωταγωνιστή του έργου του με το όνομά του, αλλά τον σκιαγραφεί, τον περιγράφει: Είναι πολύτροπος, δηλαδή πολυμήχανος, βρίσκει γρήγορα και εύκολα τρόπους να αποφεύγει το κακό, να αντιμετωπίζει τους κινδύνους και τα εμπόδια. Είναι αυτός που είχε πρωταγωνιστικό ρόλο στην άλωση της Τροίας (κυρίως με τον Δούρειο Ίππο) και στη συνέχεια βρέθηκε να γυρνά ως τα πέρατα του κόσμου, κοσμογυρισμένος. Έπαθε και έμαθε πολλά,έχοντας την ευθύνη όχι μόνο του εαυτού του αλλά και των συντρόφων του.

Γιατί άραγε ο Όμηρος δεν αναφέρει το όνομα του ήρωα του;

Γιατί η περιγραφή που έκανε είναι αρκετή, για να αναγνωρίσουν οι ακροατές του τον Οδυσσέα. Ήταν γνωστός ο ήρωας από πολλά έπη που αναφέρονταν σ' αυτόν και τους άλλους ήρωες του Τρωικού πολέμου.

Ο Όμηρος πήρε στοιχεία από αυτά τα έπη και από μύθους, ιστορίες για πολέμους και περιπέτειες που δημιουργήθηκαν σε προηγούμενες εποχές και έφτασαν κοντά του μέσα από την προφορική παράδοση. Όλα αυτά μαζί με στοιχεία και από τη δική του εποχή καταφέρνει να τα συνδέσει και να δημιουργήσει ένα δικό του πολύστιχο αφηγηματικό ποίημα με κεντρικό ήρωα τον Οδυσσέα. Ένα έπος που φέρει την σφραγίδα του ποιητή και φανερώνει την μεγαλοφυΐα του.

Ο ποιητής κάνει ιδιαίτερη αναφορά στους συντρόφους του Οδυσσέα. Νήπιοι και μωροί οι σύντροφοι, λέει ο ποιητής. Δηλαδή ανόητοι, άμυαλοι, γιατί έφαγαν τα βόδια του θεού Ήλιου. Ο Οδυσσέας τους είχε προειδοποιήσει ότι ο Ήλιος θα τους τιμωρούσε. Όμως αυτοί δεν άκουσαν, δεν κατάλαβαν ότι η πράξη τους θα έχει καταστροφικές συνέπειες. Και πλήρωσαν το λάθος τους με τη ζωή τους.

Ο Όμηρος φροντίζει ήδη από το προοίμιο να βάλει μπροστά μας τις αντιλήψεις, τις ιδέες των ανθρώπων της εποχής του παρουσιάζοντας μας το ηθικό «σχήμα» της Οδύσειας: Άτη-ύβρις-νέμεσις.

Τι πίστευαν δηλαδή οι ομηρικοί άνθρωποι; Πίστευαν ότι ο άνθρωπος είναι ελεύθερος να αποφασίζει, είναι υπεύθυνος για τις πράξεις του, άρα πρέπει να αναλαμβάνει και τις συνέπειες των πράξεων του. Υπάρχουν όμως και όρια στην ανθρώπινη συμπεριφορά. Τα όρια αυτά οφείλουν όλοι να τα σέβονται. Διαφορετικά όταν ο άνθρωπος τυφλωθεί, παρασυρθεί από τα πάθη και τον εγωισμό του (Άτη), ξεπερνά το μέτρο και συμπεριφέρεται με έπαρση και ασέβεια (Υβρις). Έτσι με την υβριστική συμπεριφορά του προκαλεί τη θεϊκή οργή (Νέμεσις) και την τιμωρία από τους θεούς (Τίσις.)

Ο Όμηρος τελειώνει το κυρίως προοίμιο ζητώντας και πάλι τη βοήθεια της Μούσας και μάλιστα της ζητά να αρχίσει να διηγείται την ιστορία του Οδυσσέα από όποιο σημείο θέλει (στ. 12 « από όπου θες, θεά ξεκίνα την αυτήν την ιστορία...).

Η τεχνική αυτή, να τελειώνει δηλαδή ένα μέρος του έργου όπως αρχίζει (αρχίζει με επίκληση στη Μούσα- τελειώνει με επίκληση στη Μούσα) λέγεται κύκλος ή κυκλικό σχήμα.

Στον στίχο 12 φαίνεται επίσης μια άλλη τεχνική που θα εφαρμόσει ο ποιητής στην αφήγηση του. Είναι η τεχνική in medias res, που σημαίνει στη μέση της υπόθεσης. Δηλαδή δεν θα μας διηγηθεί τις περιπέτειες του Οδυσσέα με τη χρονολογική τους σειρά, αλλά θα επιλέξει ένα κρίσιμο σημείο της υπόθεσης. Βέβαια θα αναφερθεί και στα γεγονότα που προηγήθηκαν, κάνοντας αναφορές/ αναδρομές στο παρελθόν.

α,στ. 14-25: Το δεύτερο προοίμιο

Ενώ στο κυρίως προοίμιο μιλά ο ίδιος ο ποιητής κάνοντας μια εισαγωγή στο θέμα και ζητώντας τη βοήθεια της Μούσας, στο δεύτερο προοίμιο μιλά, υποτίθεται, η ίδια η Μούσα. Αρχίζει δηλαδή την εξιστόρηση της υπόθεσης από το σημείο που θεωρεί εκείνη το πιο κρίσιμο.

Ποιο είναι αυτό το σημείο; Είναι ο δέκατος χρόνος μετά το τέλος του Τρωικού πολέμου, όταν ο Οδυσσέας βρίσκεται στην Ωγυγία. Μετά τον Τρωικό πόλεμο που κράτησε δέκα χρόνια, ο Οδυσσέας περιπλανήθηκε με τους συντρόφους του για δύο χρόνια και στη συνέχεια φτάνει μόνος, ναυαγός, χωρίς καράβι στην Ωγυγία, ένα νησί στο οποίο κατοικούσε μια θεά, η Καλυψώ. Εκεί θα μείνει για επτά χρόνια, άθελα του, αφού δεν έχει τη δυνατότητα να φύγει. Εξάλλου αυτή η νεράιδα τον ήθελε δικό της. Τον Οδυσσέα όμως τον παιδεύει, τον βασανίζει ο πόθος για την πατρίδα του και για τη γυναίκα του, την οικογένεια του.

Σ' αυτό το σημείο οι θεοί θα αποφασίσουν ότι είναι πια καιρός να φτάσει στην πατρίδα του, να δει κι αυτός το σπίτι του. Όλοι οι θεοί συμφωνούν να τον βοηθήσουν, όλοι εκτός από τον Ποσειδώνα. Γιατί αυτός είναι πολύ θυμωμένος μαζί του και θα τον βασανίσει πολύ μέχρι να πατήσει το πόδι του στην Ιθάκη. Αυτό είναι το κρίσιμο σημείο από το οποίο θα αρχίσει ο ποιητής την αφήγηση της Οδύσσειας (ποιητικό παρόν- 41 μέρες του 10^{ου} χρόνου)

Η Μούσα, με το στόμα του ποιητή, μας προετοιμάζει ότι ακόμα κι όταν επιτέλους θα φτάσει στην Ιθάκη, ούτε κι εκεί θα τελειώσουν τα βάσανα του Οδυσσέα.

Έτσι , λοιπόν, ήδη από τα δύο προοίμια της Οδύσσειας πήραμε αρκετές πληροφορίες για τον ήρωα μας:

1. Είναι ζωντανός, βρίσκεται κάπου άθελα του.
2. Μένει σταθερός στον στόχο του (νόστος-επιστροφή στην πατρίδα και την οικογένειά του).
3. Οι θεοί όλοι, εκτός από τον Ποσειδώνα, είναι με το μέρος του, θα τον βοηθήσουν.
4. Υπάρχουν δυο εμπόδια .Ο Ποσειδώνας , που θέλει να τον τιμωρήσει. Η Καλυψώ, που τον αγαπά και θέλει να τον κρατήσει κοντά της.
5. Ο Οδυσσέας θα αντιμετωπίσει ακόμη πολλές περιπέτειες .

Όλα αυτά κεντρίζουν το ενδιαφέρον των ακροατών του ποιητή, αλλά και το δικό μας, για να παρακολουθήσουμε αυτά που θα ακολουθήσουν.